

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาและจัดทำแผนแม่บทพัฒนาโครงข่ายและเส้นทางท่อที่เกี่ยวข้อง กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน บรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการ คณะผู้จัดทำโครงการได้ ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดและพัฒนาเส้นทางท่อที่เกี่ยวข้องแบบ โครงข่าย ซึ่งจะครอบคลุมถึงการศึกษาระดับและสำรวจแหล่งท่อที่เกี่ยวข้องประเภทชุมชน การดำเนินการ วิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินโครงการดังนี้

3.1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การศึกษาค้นคว้าเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่อที่เกี่ยวข้อง รวมถึง งานวิจัยและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่อที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้ได้แหล่งท่อที่เกี่ยวข้อง ที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายท่อที่เกี่ยวข้องได้ รวมถึงข้อคิดเห็นของนักท่อที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ นักพัฒนาและสื่อที่สะท้อนถึงกิจกรรมการท่อที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นใน แหล่งท่อที่เกี่ยวข้องเป้าหมายและยังสะท้อนถึงความต้องการด้านการท่อที่เกี่ยวข้องในมุมมองของ นักท่อที่เกี่ยวข้อง (Demand site) นอกจากนี้การทบทวนเอกสารยังทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ ความพยายามของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการท่อที่เกี่ยวข้องแห่งประเทศไทย (ททท) มูลนิธิ โครงการหลวง องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่อเกี่ยวข้องอย่าง ยั่งยืน (อพท) ในการพัฒนาแหล่งท่อเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงโครงข่ายการท่อเกี่ยวข้องในแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินการวิจัยในขั้นต่อไป

3.2. การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่อเกี่ยวข้องในชุมชน โดย ครอบคลุมตั้งแต่ศักยภาพการท่อเกี่ยวข้อง กิจกรรมการท่อเกี่ยวข้องในชุมชน แหล่งท่อเกี่ยวข้องที่สำคัญใน แต่ละจังหวัด ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับการท่อเกี่ยวข้อง รูปแบบและกิจกรรมการ ท่อเกี่ยวข้องและโครงข่ายการคมนาคมที่เข้าถึงแหล่งท่อเกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้มีดังนี้

- 1) การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่อเกี่ยวข้องในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วยผู้อำนวยการการท่อเกี่ยวข้องและกีฬาจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วน

จังหวัด นายกองค้การบริหารส่วนตำบลที่มีแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นักวิชาการและนักพัฒนาเอกชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวโดยมีจำนวนดังนี้

ตารางที่ 1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จังหวัด							
	เชียงใหม่	เชียงราย	แพร่	น่าน	ลำพูน	ลำปาง	พะเยา	แม่ฮ่องสอน
ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	1	1	1	1	1	1	1	1
นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด	1	1	1	1	1	1	1	1
นายกองค้การบริหารส่วนตำบล	22	11	6	6	5	6	4	4
ประชาชน	90	60	50	50	50	50	50	50
ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว	20	20	10	10	10	10	10	10
นักวิชาการ	9	4	4	3	4	6	4	4
นักพัฒนาองค์กรเอกชน	5	5	5	5	5	5	5	5
นักท่องเที่ยว	65	40	20	20	20	20	20	20
รวม	213	152	97	96	96	99	95	91

การได้มาซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) ใดๆก็ตามในกลุ่มของนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่พบโดยบังเอิญตามแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ และแบบสำรวจความต้องการในการพัฒนาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว (แบบประเมินอยู่ในภาคผนวก ข)

2) การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน โครงข่ายคมนาคมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และการคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลแหล่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สามารถพัฒนาให้เชื่อมโยงเครือข่ายได้อันจะนำไปสู่การจัดการจัดทำแผนที่โดยใช้ระบบสารสนเทศ

ภูมิศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึก ข้อมูลและจุดที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว

3) วิเคราะห์หรือประเมินศักยภาพ โอกาสและข้อจำกัดของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะประกอบด้วยความน่าสนใจเชิงการท่องเที่ยวโดยรวมลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม ประเพณี และ/หรือวิถีชีวิตที่เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาเป็นจุดหรือแหล่งท่องเที่ยวและอื่นๆ

โดยองค์ประกอบในการประเมินศักยภาพประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้

(1) องค์ประกอบด้านกายภาพมีเนื้อหาครอบคลุมถึงศักยภาพในการเข้าถึง เอกลักษณ์และสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่าย ภูมิอากาศ ทัศนียภาพ ความสวยงามและศักยภาพในการพัฒนาในอนาคต ซึ่งมีข้อความในการประเมินรวม 8 ข้อ

(2) องค์ประกอบด้านการจัดการพื้นที่มีเนื้อหาครอบคลุมถึงความกลมกลืนของสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย การจัดแบ่งพื้นที่ การบริหารจัดการระบบน้ำ ขยะ สภาพแวดล้อมและคุณภาพการให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งมีข้อความในการประเมินรวม 8 ข้อ

(3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มีเนื้อหาครอบคลุมถึงความหลากหลายกิจกรรมในพื้นที่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณี การมีมาตรการเฝ้าระวังและกีดกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยมีข้อความในการประเมินรวม 5 ข้อ

(4) องค์ประกอบด้านสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีเนื้อหาครอบคลุม ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่ความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ แผนแม่บทในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนรวมถึงความตระหนักของชุมชนต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งมีข้อความในการประเมินรวม 8 ข้อ

ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งแต่ละโครงข่ายถูกประเมินครอบคลุมทุกองค์ประกอบ แล้วจึงนำผลการประเมินในภาพรวมทุกโครงข่ายมาจัดลำดับความสำคัญและคุณค่าของโครงข่ายการท่องเที่ยว

4) จัดลำดับความสำคัญ/คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนกำหนดและพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่าย

5) เสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อกันเป็นโครงข่าย และระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางหรือโครงข่ายที่กำหนดขึ้น

6) กำหนดปัจจัยการประเมินความเหมาะสมของเส้นทางต่างๆ ในโครงข่ายเพื่อใช้ในการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนา

9) นำผลการศึกษารายงานมาบูรณาการเป็นแผนแม่บทพัฒนาโครงข่าย และเส้นทางทางท่องเที่ยวทุกโครงข่าย ทั้งในด้าน โครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ การบริการข้อมูลและการสื่อความหมาย และอื่นๆ ที่จำเป็นและสอดคล้องกลมกลืนไปกับพื้นฐานของชุมชน

10) ออกแบบแนวคิดระบบ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และโปรแกรมสื่อความหมายตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบขั้นรายละเอียดในโอกาสต่อไป

11) เพื่อให้การจัดทำแผนแม่บทมีความชัดเจน ครอบคลุมในด้านของความเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา คณะผู้ดำเนินโครงการได้สอบถามนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาประกอบด้วย โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในประเด็นสำคัญคือแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวตลอดจนข้อคิดเห็นอื่นๆ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

12) การวิเคราะห์ศักยภาพเส้นทางทางท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน คณะผู้ดำเนินโครงการได้จัดทำแบบประเมินศักยภาพเส้นทางทางท่องเที่ยวเพื่อใช้ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเบื้องต้น ซึ่งภายหลังการประเมินได้จัดให้มีการประชุมคณะทำงานเพื่อวิเคราะห์ซ้ำอีกครั้ง โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านทำการประเมินในขั้นสุดท้ายก่อนเสนอเป็นโครงข่ายที่จะจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาโครงข่ายทางท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน สำหรับการประเมินเบื้องต้นมีรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาและแนวทางในการประเมิน

ตารางที่ 1.2 ประเด็น แหล่งข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ประเด็น	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
1. ทบทวนทำความเข้าใจ และชี้ประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับนโยบายยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับประเทศ	1.1 หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 1.2 Web site ที่เกี่ยวข้อง	1.1 แผนบริหารราชการแผ่นดิน 2548-2551 1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 1.3 แผนพัฒนาการท่องเที่ยว 1.4 แผนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด 1.5 แผนยุทธศาสตร์เชิงใหม่

2. ตำราวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน	2.1 ผอ การท่องเที่ยวและกีฬา 2.2 นายก อบจ/อบต 2.3 ผู้นำชุมชน 2.4 สมาชิกในชุมชน 2.5 ผู้ประกอบการ	2.1 แบบสอบถาม 2.2 แบบสังเกต 2.3. แบบสำรวจ 2.4 แบบตรวจรายการ 2.5 GIS
3. ตำรารวบรวมข้อมูลพื้นฐานโครงข่ายการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และการคมนาคมเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว พร้อมระบุตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวลงแผนที่ โดยใช้ระบบ GIS	3.1 พื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 3.2 องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต. เทศบาล)	3.1 การเดินสำรวจ 3.2 GIS
4. วิเคราะห์หรือประเมินศักยภาพ โอกาสและข้อจำกัดของแหล่งท่องเที่ยว	4.1. ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในเบื้องต้น 4.2. ข้อมูลทุติยภูมิ	4.1 แบบประเมิน 4.2 การวิเคราะห์ SWOT
5. จัดลำดับความสำคัญ/คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนกำหนดและพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่าย	5.1 ข้อมูลที่ได้จาก 1-4 5.2 ผู้เชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆ	5.1 การระดมสมอง (Brain Storming)
6. เสนอแนะเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อกันเป็นโครงข่าย และระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางหรือโครงข่ายที่กำหนด	6.1. ข้อมูลจากการลงพื้นที่ 6.2. คณะผู้ดำเนินโครงการ 6.3. นักวิจัย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ	6.1 การระดมสมอง (Brain Storming) 6.2 การสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis)
7. กำหนดปัจจัยการประเมินความเหมาะสมของเส้นทางต่างๆ ในโครงข่ายเพื่อใช้ในการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนา	7.1 ข้อมูลจาก 1-6 7.2 ผู้เชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆ 7.3 คณะผู้ดำเนินโครงการ	7.1 การระดมสมอง (Brain Storming) 7.2 การสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis)

8. นำผลการศึกษา มาบูรณาการเป็นแผนแม่บทพัฒนาโครงข่ายและเส้นทางการท่องเที่ยวทุกโครงข่าย ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ การบริการข้อมูลและการสื่อความหมาย และอื่นๆ	8.1.ผลการสังเคราะห์ (Synthesis) จากข้อ 7 คณะผู้ดำเนินโครงการ	8.1.การสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด
9. ออกแบบแนวคิดระบบโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และ โปรแกรมสื่อความหมายตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบชั้นรายละเอียดในโอกาสต่อไป	9.1.ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อ 8	9.1 การระดมสมอง (Brain Storming) เพื่อกำหนด Concept 9.2 ดำเนินการออกแบบตาม Concept

อย่างไรก็ตามเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงการศึกษาในแต่ละขั้นตอนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คณะผู้ศึกษาได้กำหนดความเชื่อมโยงการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ 1.4 กรอบแนวคิดแสดงขั้นตอน และกระบวนการดำเนินโครงการ

